

Roths äng - en engelsk park i Ludvika

Bernt Widersten

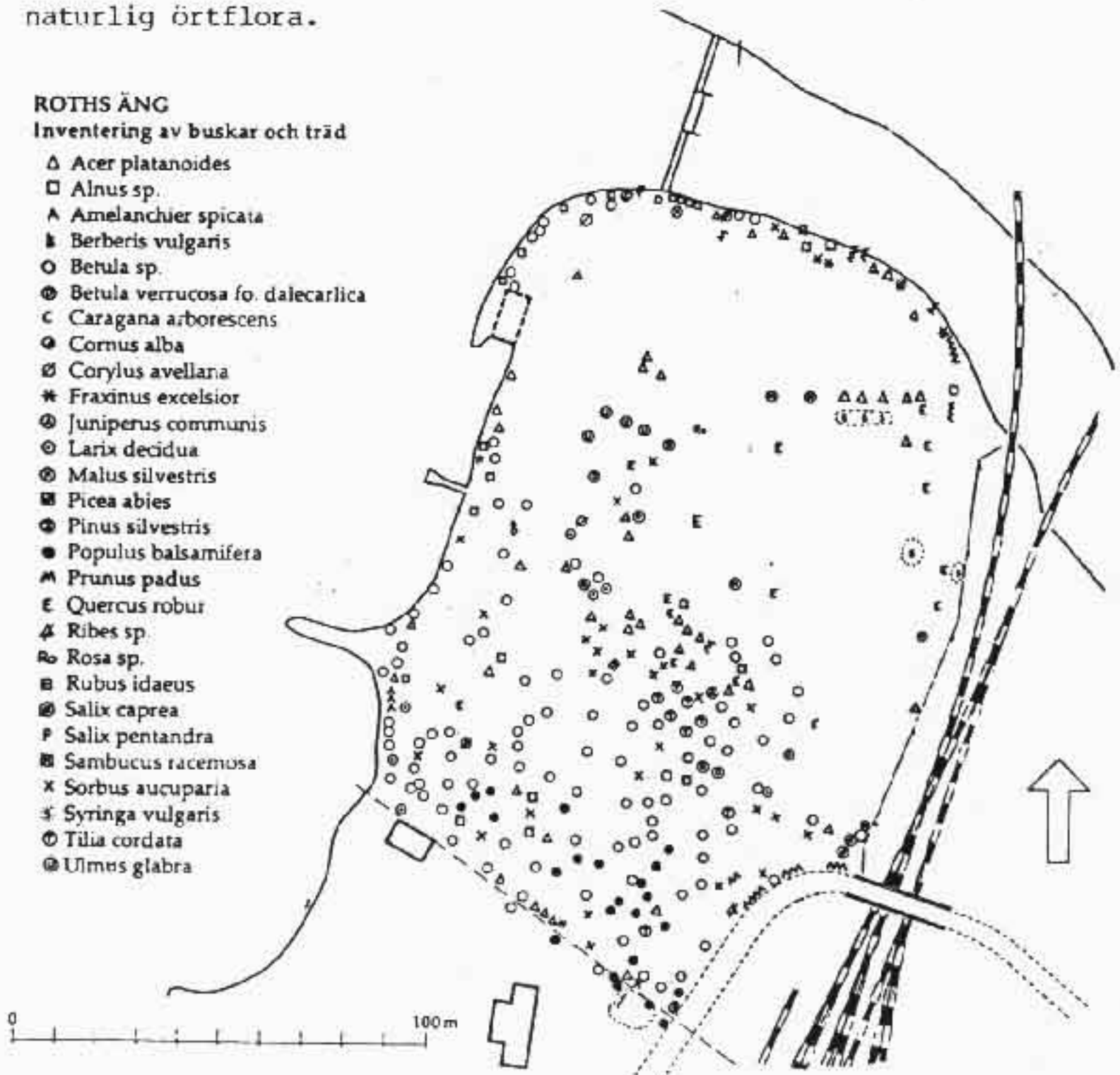
En slätteräng intill sjön Väsmans strand, ett till denna anslutande skogsparti som numer antagit lundkaraktär, och strömmen från sjön förbi kyrkan ned mot Ludvika församlingsgård är, liksom ravinen vid dess södra strand vad som idag återstår av den park och trädgård, som under åren 1852-55 anlades av brukspatronen Carl Edward Roth.

Barockens geometriskt byggda och hårt tuktade "franska" parktyp hade vid denna tid definitivt fått vika för en vid anläggandet av parker mer uttalad följsamhet till den ursprungliga naturtypen med dess utvecklingsmöjligheter. De strikt komponerade gångarna med deras hårt klippta häckar och träd, ständigt ansade gräsytor och ofta storvulna trädgårdskonst, hade ersatts av fritt växande träddungar, mellan vilka ljuset och skuggorna fritt fick spela över en rik, naturlig örtflora.

ROTHS ÄNG

Inventering av buskar och träd

- △ *Acer platanoides*
- *Alnus* sp.
- ▲ *Amelanchier spicata*
- ♣ *Berberis vulgaris*
- *Betula* sp.
- ⊙ *Betula verrucosa* fo. *dalecarlica*
- c *Caragana arborescens*
- *Cornus alba*
- ⊘ *Corylus avellana*
- * *Fraxinus excelsior*
- ⊙ *Juniperus communis*
- ⊙ *Larix decidua*
- ⊙ *Malus silvestris*
- *Picea abies*
- ⊙ *Pinus silvestris*
- *Populus balsamifera*
- ♠ *Prunus padus*
- E *Quercus robur*
- ♣ *Ribes* sp.
- Ro *Rosa* sp.
- *Rubus idaeus*
- ⊙ *Salix caprea*
- F *Salix pentandra*
- *Sambucus racemosa*
- X *Sorbus aucuparia*
- ‡ *Syringa vulgaris*
- ⊙ *Tilia cordata*
- ⊙ *Ulmus glabra*

Den av Roth anlagda parken lär, enligt hans egna anteckningar, till slut ha innehållit 46 olika träd, vissa av dem nog så exotiska för vårt klimat. Många av dem har också försvunnit, t.ex. rönnsamak, avenbok, bok, thuja och cypresser. Roths förhoppning i en dagboksnotis: "Måtte de lefva och frodas", har ändå uppfyllits vad gäller många andra av hans skyddslingar.

Av de alléer som anlades återstår dock endast tre aplar, några imponerande ekar och lönnar och en stor hasselbuske (av från början 15 st). Av de ursprungligen nio almar som planterades i anslutning till en (nu riven) byggnad återstår ett exemplar och tre skottbärande stubbar. Buskar som inplanterades redan för 140 år sedan, t.ex. olvon, vildros, syrén, berberis, sibirisk ärtbuske och häggmispel finns fortfarande representerade inom området. I det lövängsavsnitt, som numer utvecklats på gränsen mot skogen, finner man ett antal förvildade trädgårdsväxter, (bergenia, rysk blåstjärna, dag- och pingstliljor och akleja), som här växer tillsammans med gul- och buskmåra, ormbär, prästkrage, gullviva, nässelklocka, knölklocka, (i påfallande hög grad vitblommig) stor blåklocka och allestädes närvarande vitsippor. Träden, däribland två ståtliga ornäsbjörkar omges av kragar av alm-, hassel-, kornell- eller syrénbuskar.

Den av Roth skapade "romantiska" parken, med dess växter, byggnader, grottor och broar över strömmen, var säkert imponerande, med dungar av ädla lövträd, björk, poppel, sälg, alar, hägg och barrträd; sina bestånd av hassel, druvfläder och berberis, samt sin rika örtflora. Idag är inte bara trätemplet på en holme i strömmen borta, utan även alla de övriga byggnaderna, och trädgångarna, som en gång tillät ljuset nå de nivåer där buskar och örter hör hemma, har växt samman och bildar ett tätt kronskikt. Parkområdet har antagit lundkaraktär, med gammal lärk, ek, lind, lönn, rönn, sälg, björk och balsampoppel som träddominanter. Under senare tid har även en, tall och gran etablerat sig inom området. Buskskiktet domineras i det västra lundpartiet av snabbväxande poppelsly. I övriga lunden uppträder smärre buskar av vildros, olvon, måbär, röda vinbär och druvfläder tillsammans med förvildade exemplar av sibirisk ärtbuske, syrén och häggmispel. I närheten av stranden finner man ett stort exemplar av berberis, troligen med mycket gamla anor. I fuktigare delar finner man ormbunkar som träjon, maj-, hult- och även ekbräken. Stenbär och smultron fungerar i vissa delar som marktäckare.

Örtfloran, med sina varandra avlösande mattor av vitsippa, liljekonvalj och förgätmigej, och de därovanför uppstickande plantorna av t.ex. skogssallat, stor blåklocka, vitmåra, strätta och brudborste, bidrar, tillsammans med de mer iögonenfallande graminiderna såsom lundgröe, hundäxing och piprör, till att ge området den lundkaraktär som i våra dagar och i våra trakter blivit allt sällsyntare.

Strömmen, en annan central del i parken, kntas av ask, alm, lind, popplar och lönn. Akleja, kirskål, strätta, hundkäx, kärr- och skogsfibblor täcker marken tillsammans med de övriga ca 150 örter och gräs som förekommer i parken. Maj-, ek- och den här vanliga stenbräken påträffas, liksom en rik flora av bladmossor. På holmarna i strömmen, på tuvor och strandklippor växer bl.a. mannagräs, bunkestarr, sumpsenap, topplösa, vattenmåra, krypnarv, kärrdunört, vattenpilört och åkermynta.

Återskapandet av den park, som anlades under 1850-talet intill bruksherrgården, må vara en nog så grannliga uppgift, i synnerhet om den atmosfär av tidig 1800-talsromantik, som torde ha föresvävat dess upphovsman, ska kunna fångas på nytt. Är man beredd till de insatser som fordras, kan å andra sidan en klenod och turistattraktion åstadkommas. Som en oas för rekreation bör området redan nu kunna fungera. En promenad på någon av de stigar som genomkorsar området, och som fortfarande har samma sträckning som då parken anlades, ger ständigt nya upplevelser av flora och fauna.

Ludvika Herrgård med omgivningar på 1850-talet.

